

COLUMNA

Oz pudain nus tuts far politica linguistica – cun ir ad eleger

RICO VALÄR

Cler, la vitalitad e normalitad dal rumantsch dependa en emprima lingua da mintgina e mintgin che dovra la lingua en ses mintgadi, en famiglia, en la vita sociala e societara, en la vita politica e religiosa, sin via, en scola, tar la lavur, en il consum da medias.

Ma igl è evident ch'il diever activ da la lingua en ina cuminanza linguistica pitschna dependa er massivamain da las cundiziuns generalas: promoziun e protecziun dal rumantsch en scola, en la vita publica, en las medias, en la litteratura; preschientscha e prestige dal rumantsch a nivel communal, chantunal e federal.

Ina politica da linguas activa è damai primordiala per sustegnair il diever dal rumantsch e per garantir ses svilup, sia preschientscha, ses futur. Entant che nus avain en nossas vischnancas adina puspè l'occaziun da far politica linguistica (scola, societads, instituziuns ed inscripziuns publicas) è quai pli rar e difficil a nivel chantunal. Ils 15 da matg avain nus enta maun noss med il pli effectiv da far politica linguistica chantunala: noss cedels electorals.

Damai as less jau motivar da duvrar voss cedel electoral per far politica linguistica. As dumandai tge candidatas, tge candidats da voss circ electoral che s'expriman e s'engaschan en favur dal rumantsch. As dumandai er tge partidas ch'èn activas per la politica linguistica? Dain in sguard sin lur paginas d'internet ed ils programs preschentads: La rubrica «Bildung» sin la pagina unicamain tudestga da la Partida populara na cuntegna nagin text, ils temas lingua u cultura tschertgain nus adumbatten. Ed er las posiziuns da la Partida liberaldemocratica na cuntegnan ni il pled «lingua» ni il pled «cultura». Tar la Partida verdliberala chattain nus almain il statement general: «Wir tragen unserer kulturellen und sprachlichen Vielfalt Rechnung.»

Tut auter tar l'Allianza dal Center: La pagina cuntegna l'entir program e las valurs da la partida er en rumantsch ed en il «Cumpass da la partida» suttastritga la partida che la diversitad culturala e linguistica saja «in element indispensabel da nossa vita en cuminanza» ed ella ans empermetta da s'engaschar «per il mantegniment e la tgira da las trais linguas chantunalas». Er la Partida socialdemocratica ed ils Verds ans preschantan in program politic en rumantsch, sustegna che la «plurilinguitad vivida saja ina valur inestimabla» ed empermetta da s'engaschar «per ina promoziun accentuada da lingua e cultura».

Per gronda part responsabla per la politica linguistica è la regenza. Ed er là la dumonda: Quant engaschadas ed engaschads èn la candidata ed ils candidats per la politica linguistica? Er quai pudess esser in argument per la u als eleger – u betg? Quai ch'è tschert: L'actual cusseglier guvernativ responsabel per lingua e cultura ha demusà ils ultims quatter onns grond engaschi ed ha sustegnì mesiras concretas a favur d'ina politica linguistica e culturala effectiva en noss chantun.

Rico Valär da Zuoz è professer per litteratura e cultura rumantscha a l'Universitad da Turitg.